

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮВАННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Галкін О.В.

У статті обґрунтовано узагальнену оцінку експертного опитування, що було проведено автором на міжнародному та національному рівнях стосовно стану сучасної системи контролювання діяльності сільськогосподарських підприємств України.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сьогодні в економіці України відбуваються суттєві зміни, як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Утворюється сучасна система ринкової економіки, змінюються характер і методи економічної діяльності підприємств в рамках цієї системи. Контроль в управлінні сільськогосподарських підприємств набуває функції одного з важливих елементів ринкових відносин, що проводиться з метою забезпечення законності, ефективності та доцільності діяльності організацій та є складовою частиною здійснюваного в Україні контролю. Особлива увага приділяється зміцненню зовнішнього державного контролю. Разом з тим, в умовах формування ринкових відносин, в агропромисловому комплексі України об'єктивно зростає необхідність у повсякденному внутрішньогосподарському контролі, тобто контролі з боку власників організацій та приватних підприємців. Очевидним становиться той факт, що достовірна бухгалтерська (фінансова) звітність створює можливість свідомого вибору економічних рішень, оберігає від випадкових ділових зв'язків та операцій з підвищеним ризиком. Тому актуальними є питання дослідження контролювання підприємств у галузі сільського господарства на зовнішньому та внутрішньому рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною основою дослідження стали наукові розробки в сфері планування, управління та контролювання сільськогосподарських підприємств, а також вивчення закономірностей впливу даних процесів на загальні результати функціонування та розвитку організацій в галузі сільського господарства. Питання контролювання діяльності сільськогосподарських підприємств виступають об'єктом дослідження зарубіжних, вітчизняних вчених й політиків, зокрема, таких як: М. Альберт [1], В. Бурцев [2], Ф. Бутинець [3], Р. Дафт [4], Д. Деченсо [5], Є. Калюга [6], М. Мейсон [1], Л. Нападowska [7], В. Пантелєєв [8], М. Пецкович [9], Р. Сагайдак [10], П. Стівен [11], Ф. Хедоурі [1] тощо. Проте й на сьогоднішній день виникає перелік положень, що потребує більш детального вивчення, або який взагалі не знайшов висвітлення у роботах видатних науковців.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження стану системи контролювання на сільськогосподарських підприємствах України.

Виклад основного матеріалу. В умовах жорсткої конкурентної боротьби керівники сільськогосподарських підприємств намагаються побудувати таку систему управління організацією, яка б сприяла виконанню поставлених цілей засновників фірми та допомагала підприємству зайняти власну нішу на ринку товарів чи послуг. На нашу думку, для втілення такої мети необхідно, перш за все, раціонально сформувати керівний апарат управління, який сприятиме виробництву якісної продукції, збільшенню реалізації виготовленої продукції

та наданих послуг у галузі сільського господарства на внутрішніх і зовнішніх ринках тощо. Особливе місце у даному ланцюгу належить контролю на сільськогосподарському підприємстві, без здійснення якого вище зазначені положення не матимуть сенсу. Відомо, що основною метою створення, розвитку та функціонування підприємств різних галузей економіки є максимізація прибутку, проте для того, щоб адекватно спрогнозувати чи буде діяльність фірми прибутковою, необхідно належним чином впровадити дієвий механізм контролювання діяльності різних систем на підприємстві. Гостро дане питання постає на підприємствах сільського господарства, де такого роду позиціям практично не приділяється увага, а на окремих господарюючих суб'єктах взагалі відсутня система контролю.

Як показують проведені нами дослідження на прикладі окремих сільськогосподарських підприємств Полтавської області [12, с. 302], система внутрішнього контролювання практично відсутня, а якщо вона і є, то у переважній більшості має декларативний характер. Для того, щоб спрогнозувати, яким чином на сільськогосподарському підприємстві наявність процесу контролювання впливатиме на ефективність діяльності організації, ми застосували метод експертних оцінок, як один із логіко-евристичних методів дослідження. Зокрема, нами було проведене експертне опитування на національному та міжнародному рівнях. Для того, щоб прискорити процес дослідження автором було розроблено анкети українською та російською мовами. Зміст анкети було побудовано з урахуванням проведеного дисертантом теоретичного аналізу, практичних досліджень на прикладі окремих сільськогосподарських підприємств, а також враховувалось власне бачення проблематики наукового дослідження щодо контролювання діяльності підприємств у галузі сільського господарства. Питання, в основному, були закритого типу, однак для висловлення власної думки, деякі з них мали чотири і більше відповідей, при цьому дозволялось обирати декілька варіантів відповідей. Окремі положення взагалі дозволяли сформулювати власне бачення респондента стосовно напрямку дослідження. Результати проведеного автором опитування було узагальнено, кількісна інформація надала можливість зробити відповідні ґрунтовні висновки та водночас дати якісну характеристику доцільності контролювання діяльності сільськогосподарських підприємств.

Отже, статистичну базу дослідження сформували кількісні показники, що були отримані автором в результаті опитування 217 осіб таких груп респондентів, як:

- 1) керівники сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями та без іноземного капіталу окремих районів Полтавської, Харківської та Сумської областей;
- 2) науковці;

3) молоді спеціалісти окремих вищих навчальних закладів України та Російської Федерації (випускники економічних спеціальностей Кримського державного гуманітарного університету, Полтавської державної аграрної академії, Сумського національного аграрного університету, Курської державної сільськогосподарської академії ім. проф. І.І. Іванова).

Вагомим можна вважати той факт, що завдяки респондентам підприємств з іноземними інвестиціями, ми мали можливість порівнювати, на якому рівні відбувається контролювання діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств та закордонних. Так, дану вибірку респондентів склали 54 керівника с.-г. підприємств з іноземними інвестиціями, 62 керівника вітчизняних с.-г. підприємств, які у загальній частці опитуваних склали майже 54%. Зазначимо, в обох випадках до 87% статей респондентів була представлена чоловіками, і лише 13% – жінками, що говорить про перевагу обіймання управлінських посад підприємств у галузі сільськогосподарства чоловіками. Інакше склалась ситуація у двох наступних групах респондентів, які були представлені 15 особами науковців та 86 особами молодих спеціалістів. Зокрема, 53,3% науковців та 40% молодих спеціалістів – це представники жіночої статі.

На нашу думку, вік респондентів теж має позитивний вплив на достовірність отриманих результатів. Так, більше 40% обох груп опитуваних керівників с.-г. підприємств були особи віком 40-49 років, а серед науковців – особи 50-59 років. Окремо нами виносилось питання щодо досвіду роботи на керівних посадах та в управлінській сфері, адже при дослідженні процесу контролювання діяльності с.-г. підприємств серед респондентів з невеликим досвідом роботи можна отримати недостовірні або необ'єктивні дані. Тож, ми можемо стверджувати, що більше 55% вибірки респондентів склали досвідчені особи, що працювали на управлінських посадах на різних с.-г. підприємствах від 10 до 15 років, та обізнані, яким чином має відбуватись процес контролю в організації. Тобто, ми бачимо, що опитувані особи є найосвіченішою частиною суспільства, а це, в свою чергу, підвищує якість отриманої інформації.

Варто відмітити, що на даний час на підприємствах сільськогосподарства велика увага повинна приділятися розвитку системи внутрішнього контролювання в рамках самої організації. Нами було виявлено, що до 70% респондентів усіх груп говорили, що саме Положення про внутрішній контроль сільськогосподарського підприємства є документом, який сприяє ефективному розвитку організації. Так, керівники сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями акцентували увагу на тому, що згідно даного Положення, всі трудові ресурси зобов'язані організувати внутрішній контроль, який забезпечує належний рівень надійності, що відповідає характеру діяльності та обсягам проведених операцій. Більш того, внутрішній контроль покликаний запобігати різного роду порушенням, потенційним помилкам і можливим втратам, забезпечувати законність, надійність і ефективність діяльності підприємства.

Досліджуючи проблематику контролю ми дійшли висновку, що внутрішнє контролювання підприємств у галузі сільськогосподарства повинно розглядатись як постійно діюча система, що включає такі складові, як

визначення контрольованих параметрів та об'єктів контролю, встановлення "критичних" точок контролю, де ризик виникнення помилок, хибних та інших небажаних явищ особливо великий. На питання: "Що спонукає власників організацій здійснювати внутрішнє контролювання за діяльністю підприємств на ринку сільськогосподарства?" 42,6% керівників сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями, 53,3% керівників сільськогосподарських підприємств без іноземного капіталу та 68,6% молодих спеціалістів явно виділили впевненість у позитивних результатах при здійсненні зовнішнього контролювання державними органами, що на їх думку, формує репутацію організації на перспективу (Рис. 1).

Проте серед респондентів групи науковців думки розділились майже навпіл та більше 20% опитуваних вважають невід'ємними елементами, що спіткають власників агрофірм впроваджувати внутрішнє контролювання на підприємствах, є: 1) впевненість у позитивних результатах при здійсненні зовнішнього контролювання державними органами; 2) забезпечення підвищення ефективності управління організацією та її структурними підрозділами; 3) грамотно організований контроль покликаний не тільки виявляти недоліки і порушення, але й попереджати їх, сприяти своєчасному усуненню. Ми вважаємо, що позиція респондентів даної групи є обґрунтованою, оскільки виявлені недоліки є сигналом про ймовірну проблему, пов'язану з відсутністю або неправильною роботою контролю, і цей сигнал вимагає глибокого аналізу окреслених причин та відповідного покарання винних.

Продовжуючи думку даної групи респондентів 13,3% говорили про ймовірність обмеження ризиків професійної діяльності та майже 7% впевнені, що впровадження внутрішнього контролювання обов'язково сприятиме дотриманню співробітниками фірм в галузі сільськогосподарства вимог законодавства та нормативно-правових актів функціонування даних підприємств, стандартів і якості виготовленої продукції, внутрішніх правил, процедур організації, що визначають його політику й регулюють діяльність. Таку позицію респондентів ми можемо пояснити тим, що внутрішнє контролювання сільськогосподарських підприємств здійснюється безпосередньо персоналом, тому саме персонал виступає його складовим ланцюгом, а не лише керівні документи, правила та процедури.

Більш того, 5-7% групи опитуваних керівників с.-г. підприємств підкреслило, що внутрішнє контролювання повинно реалізовуватись безупинно в ході процесу управління, причому не тільки спеціальними контрольними службами організації, а й усіма іншими її співробітниками сільськогосподарського підприємства.

Узагальнюючі висловлені позиції опитуваної вибірки респондентів ми можемо говорити про те, що до елементів системи саме внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах повинні належати такі ключові аспекти як дотримання умов замовників продукції; дотримання внутрішніх обмежень при організації процесу виробництва сільськогосподарської продукції; дотримання розрахункових нормативів і показників, встановлених на підприємстві; дотримання заходів, спрямованих на запобігання неправомірного викорис-

тання службової інформації при здійсненні професійної діяльності на ринку сільськогосподарської продукції; дотримання заходів щодо зниження ризиків, пов'язаних з діяльністю сільськогосподарських підприємств; дотримання заходів, спрямованих на запобігання конфлікту, а при наявності конфлікту інтересів – дотримання пріоритету інтересів клієнта; правильність оформлення первинних документів внутрішнього обліку, ведення облікових реєстрів, відображення операцій з сільськогосподарською продукцією в системі внутрішнього обліку, відповідність укладених договорів законодавству України; складання та подання звітності сільськогосподарських підприємств відповідно до вимог законодавства країни тощо. Так, наведений перелік елементів внутрішнього контролювання в цілому розкриває зміст роботи і характер відповідальності контролера в сільськогоспо-

дарському підприємстві. Проте слід зазначити, що в останні роки законодавство України активно розвивається, регламентуються нові аспекти діяльності підприємств, встановлюються нові правила і норми щодо їх функціонування. Зокрема, створення правового механізму протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, встановлення обов'язків покупця сільськогосподарської продукції пред'являти до продавця додаткові вимоги стосовно дотримання та виконання відповідних функцій [13, с. 141]. Даний факт не може не позначитися й на постійних змінах механізму ведення внутрішнього контролю. Насамперед, це стосується контролера, який здійснює постійний моніторинг, проводить правову оцінку нового законодавства і встановлює, чи мають його норми відношення до діяльності сільськогосподарського підприємства.

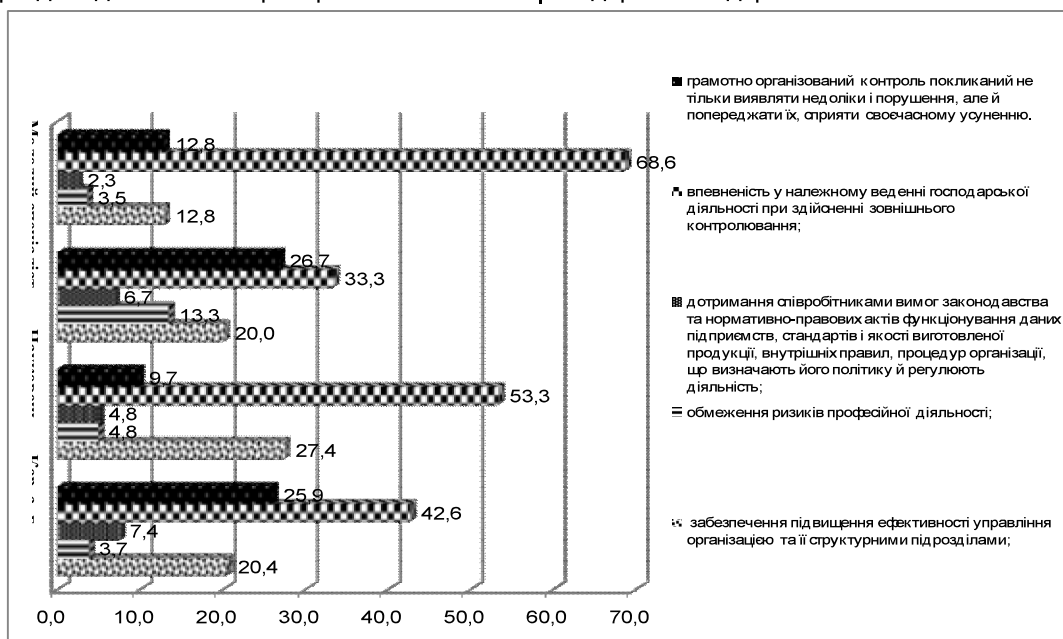

Рис. 1. Чинники, які спонукають власників організацій здійснювати внутрішнє контролювання за діяльністю підприємств на ринку сільського господарства

Джерело: власні дослідження автора, на основі проведеного експертного опитування на міжнародному та національному рівнях

Слід відмітити, як правило, внутрішнім контролем реєструються два види порушень: 1) помилки, які полягають у викривленні сум, кількості, суті господарських операцій через ненавмисні дії виконавців або обліковців; 2) шахрайство, зміст якого так само викривлює інформацію, але через навмисні дії [14, с. 8]. Так, нетиповість надзвичайних подій для сільськогосподарського підприємства створює сприятливі умови для підвищеного ризику допущення помилок та шахрайства в цій сфері. Під шахрайством ми розуміємо крадіжки коштів, привласнення сировини й матеріалів, підміна результатів інвентаризації, фальсифікація або втрата платіжних документів, укладання договорів з порушенням правил тощо.

Відомо, що переважна частка іноземних інвесторів у сільськогосподарських підприємствах з іноземними інвестиціями одночасно здійснюють господарську діяльність підприємства й на батьківщині. Перед тим, як спрямувати бізнес в Україну, іноземні інвестори вже мають досвід щодо інвестування та заснування підприємств на батьківщині, або ж у інших східноєвропейських країнах. Водночас організація та менеджмент українсь-

кого підприємства виступають ключовими аспектами такого інвестування, а моделі менеджменту залежать від інвестора. За результатами опитування учасників міжнародного інвестиційного науково-практичного семінару "Іноземне інвестування в Україні: сучасність і перспективи" у 2008р. у м. Харкові керівники підприємств з іноземними інвестиціями зробили наголос на тому, що довгострокові рішення вони приймають виключно зі згодою іноземних інвесторів, проте абсолютно різними є організація щоденних робіт та тривалість присутності інвесторів [15, с. 34]. Тому, аналізуючи відповіді респондентів, яку питому вагу в управлінні займало створення ефективної системи внутрішнього контролювання на сільськогосподарських підприємствах, яких їм безпосередньо доводилось працювати, лише 68,5% керівників сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями стверджували, що ця частка складала до 30%. У той час як більше 86% керівників вітчизняних підприємств, науковців та молодих спеціалістів говорили лише про межу до 10%. Отримані результати доводять те, що все ж таки менеджмент вітчизняних підприємств у галузі сільського господарства відрізняється від системи

побудови менеджменту закордонних агрофірм. Отже, як показує практика, переважна більшість сільськогосподарських підприємств не приділяє належної уваги питанням створення ефективної системи внутрішнього контролювання. Формально існуючі служби внутрішнього контролю не забезпечують виконання покладених на них функцій. Опитувана вибірка респондентів зазначила, наслідком цього є той факт, що підрозділами внутрішнього контролю протягом року в організації виявляється в середньому лише 1-2 випадки порушення вимог законодавства, в той час як зовнішніми перевірками державних інспекцій встановлюється значно більше число подібних фактів. Більш того, 89% керівників сільськогосподарських підприємств без іноземного капіталу підкреслили, що часто мають місце випадки, коли служби внутрішнього контролю інформують керівництво організацій про виникнення додаткових ризиків у діяльності підприємств, про порушення встановлених законодавчих норм, проте керівники агрофірм не завжди

вживають адекватних заходів щодо усунення виявлених порушень.

Ми вважаємо, що управлінська філософія і стиль роботи керівників сільськогосподарських підприємств – відношення керуючих до професійних ризиків, повноцінне розуміння ними ролі внутрішнього контролю в управлінні організацією, конкретні дії щодо побудови системи внутрішнього контролю та її вдосконалення – основні гарантії успішної діяльності організації в сфері сільського господарства.

В ході проведеного експертного опитування нами також було виявлено, що саме в умовах незадовільної організації роботи внутрішнього контролю, при наявності серйозних недоліків і упущень в діяльності сільськогосподарських підприємств існує небезпека застосування уповноваженими державними органами до фірм не тільки попереджувальних, але й примусових заходів впливу у вигляді прийняття рішення щодо припинення їх діяльності (Табл. 1).

Таблиця 1

Фактори впливу на частоту проведення зовнішнього контролювання сільськогосподарських підприємств органами Державної податкової адміністрації

<i>Питання: "Чим обумовлене постійне проведення зовнішнього контролювання сільськогосподарських підприємств органами Державної податкової адміністрації?"</i>	Експертна цінка				
	Керівник с.-г. підприємства		Науковець, у %	Молодий спеціаліст, у %	Всього, у %
	з іноземними інвестиціями, у %	без іноземного капіталу, у %			
1) несвоєчасне прийняття відповідних рішень та заходів щодо усунення допущених відхилень від вимог законодавства, виявлених контролером;	35,1	32,3	20,0	20,9	27,7
2) незнання контролером норм чинного законодавства, обсягу своїх повноважень і відповідальності;	1,9	3,2	0,0	8,1	4,6
3) формальний підхід до організації та проведення перевірок окремих об'єктів внутрішнього контролю;	37,0	40,3	46,7	57,0	46,5
4) неузгодженість або відсутність оперативної взаємодії між підрозділами організації;	1,9	1,6	13,3	3,5	3,2
5) низький рівень розроблених і застосовуваних на с.-г. підприємствах документів, що регулюють діяльність фірми у сфері сільського господарства.	24,1	22,6	20,0	10,5	18,0

Джерело: власні дослідження автора, на основі проведеного експертного опитування на міжнародному та національному рівнях

Наявність проблемних місць в системі внутрішнього контролю, що вимагають належної уваги з боку керівництва сільськогосподарських підприємств, формує групу певних чинників, що впливають на частоту проведення зовнішнього державного контролювання. Так, на думку чотирьох груп респондентів (більше 40% опитуваної аудиторії), формальний підхід до організації та проведення перевірок окремих об'єктів внутрішнього контролю є першочерговим впливовим фактором, що спіткає сільськогосподарське підприємство до зовнішнього державного контролювання. Більш того, майже

30% респондентів також надали пріоритетність несвоєчасному прийняттю відповідних рішень та заходів щодо усунення допущених відхилень від вимог законодавства, виявлених контролером. Отже, ми бачимо, що необхідність зовнішнього контролювання обумовлена наявністю державного нагляду за діяльністю сільськогосподарських підприємств, який передбачає формулювання і застосування спеціальних правил та інструкцій по здійсненню професійної діяльності, включаючи контроль за дотриманням цих правил. Функції зовнішнього контролю за діяльністю організацій, крім державних наглядових органів, здійснюють незалежні аудиторі і саморегульовані організації. Зокрема, незалежні аудиторські послуги в Росії, що носять консультативний

характер, пропонує так звану Велика шістка найбільших аудиторських фірм світу, до якої входять Deloitte & Touche, Ernst & Young, Arthur Anderson, Price Waterhouse Cooper & Lybrant, KPMG.

Важливо відзначити, що, як правило, зовнішнє контролювання повинно здійснюватися у формі подальшого контролю, мати епізодичний характер, бути обмежене у використанні внутрішньої інформаційної бази і проводитися людьми, не пов'язаними з об'єктом перевірки. Тому наглядові органи надають особливого значення необхідності використання організаціями системи внутрішнього контролю, яка відповідала б вимогам, які висуваються законодавцем. Завдання даної системи полягають у наданні сприяння і забезпечення впорядкованого та водночас ефективного ведення бізнесу, запобігання та виявлення шахрайства й помилок, за-

безпеченні достовірності та повноти обліку операцій, контролю за своєчасною підготовкою і поданням звітності.

Висновки. Таким чином, за проведеними нами дослідженнями було виявлено, що динаміка розвитку сільськогосподарського підприємства, його фінансова стійкість, надійність і репутація безпосередньо залежать від ефективності та якості функціонування системи внутрішнього контролювання. На жаль, доводиться констатувати той факт, що в даний час проблема створення ефективно функціонуючого внутрішнього контролю в галузі сільського господарства, незважаючи на всю її актуальність, багато в чому залишається не повною мірою осмисленою, як з правової позиції, так і в плані її практичної реалізації.

Література

1. Мейсон М. Х. Основы менеджмента / М.Х. Мейсон, М. Альберт, Ф. Хедоури; пер. с англ. – М.: Дело, 1998. – 704 с.
2. Бурцев В. В. Внутренний контроль: основные понятия и организация проведения / В. В. Бурцев // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 4. – С. 29–40.
3. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія / Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М., Петренко Н. І. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 512, [1] с.
4. Дафт Р. Менеджмент / Р. Дафт, пер. с англ. [6-е изд.], – СПб.: Питер, 2007. – 864 с.
5. Основы менеджмента / С. П. Робинс, П. Стефан, Д. А. Деченсо, А. Девід; пер. с англ. А. Олійник та ін. – К.: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2002. – 671 с.
6. Калюга С. В. Фінансово-господарський контроль у системі управління [Текст]: монографія / С. В. Калюга. – К.: Ельга: Ніка-Центр, 2002. – 358 с.
7. Нападівська Л. В. Управлінський облік: навч. посібн. / Л. В. Нападівська. – Донецьк: Наука і освіта, 2000. – 355 с.
8. Пантелеев В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація [Текст]: монографія / В. П. Пантелеев. – К.: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2008. – 491 с.
9. Пецкович М. Д. Фактори вибору типу та параметрів систем поточного контролювання на підприємстві / Пецкович М. Д. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.12. – С. 237–240.
10. Сагайдак Р. А. Внутрішній контроль в управлінні сільськогосподарськими підприємствами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / Сагайдак Роман Анатолійович. – К., 2008. – 23, [1] с.
11. Менеджмент / Роббинз, П. Стивен, Коултер, Мэри; пер. с англ. [8-е изд.]. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2007. – 1056 с.
12. Галкін О. В. Контролювання діяльності сільськогосподарських підприємств органами Державної податкової адміністрації в Полтавській області / Галкін О. В. // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Сучасні проблеми розвитку сільських територій: [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В.С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2011. – Вип. 6 (92). – С. 298–304.
13. Галкин А. В. Внутренний контроль: проблемы, критерии эффективности и значение в управлении сельскохозяйственным предприятием / Галкин А. В. // Научное обеспечение агропромышленного производства: материалы Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых учёных (Курск, 25-27 января 2012 г.); Ч. 1 / Министерство сельского хозяйства Российской Федерации, ФГБОУ ВПО Курская государственная сельскохозяйственная академия им. проф. И.И. Иванова. – Курск: Изд-во Курск. гос. с-х ак., 2012. – С. 140–142.
14. Настенко М. М. Вдосконалення внутрішнього контролю надзвичайної діяльності в сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / Настенко М. М. – 2010. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2010_1/20_Nast.pdf
15. Клецова Н. В. Прогнозування змін в інвестиційному забезпеченні аграрного сектору економіки Сумської області / Н. В. Клецова // Агросвіт. – 2009. – № 17. – С. 31–38.

УДК: 657

ПОДАТКОВІ ПЕРВИННІ ДОКУМЕНТИ В ЖИТТІ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ

Клецова А.М.

**Труби можуть бути паперовими,
але документи повинні бути залізними.**

(народна мудрість)

Розглянуто підходи до поняття „документ”. Проаналізовано важливість первинного документа в податковому обліку, в результаті чого виявлено відсутність нормативного забезпечення вимог щодо документів податкового обліку. Запропоновано створити чітку, прозору систему документального супроводу відображення господарських операцій в податковому обліку суб'єктів підприємницької діяльності.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Під час перевірок суб'єктів підприємницької діяльності податковими контролюючими органами вивчаються первинні документи, в яких зосере-

джена інформація про всі здійснені ними господарські операції. Відповідно до 44.1. Податкового кодексу України [1] для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів,